

TELEKOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSA A BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁSBAN, AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ÉS A JOGÉRVÉNYESÍTÉS HATÉKONYSÁGÁNAK NÖVELÉSE CÉLJÁBÓL

*The usage of telecommunication devices in the
Prison Service for the purpose of strengthening the efficiency
of justice and law enforcement*

A bv. intézetek egyik kiemelt feladata a fogvatartottak előállítására bíróságra, vagy a bíróság által meghatározott helyre (büntetőügyben vagy polgári peres eljárás céljából és akár helyszíni tárgyalásra is), ügyészre, illetve egyéb ügyből, egyéb eljárási cselekmények lebonyolítása céljából. A fogvatartottak intézeten kívüli mozgatása nem csupán anyagi terhet ró a bv. intézetekre, de kiemelt biztonsági kockázatot is hordoz magában. Ennek mentén szeretném bemutatni e kiemelt feladat kialakulásának, fejlesztésének menetét, rámutatva ennek kiemelkedő jelentőségére, az anyagi terhek és a fogvatartás biztonságára fokozott veszélyt jelentő intézeten kívüli mozgatások számának folyamatos csökkenésére.

Kulcsszavak: előállítás, szállítás, bíróság, költségcsökkentés, hatékonyság

One of the priority functions of the prisons is the transportation of the prisoners to the court, or to any other place determined by the court (for the purpose of criminal or civil litigation or even to a negotiation held on-the-spot), to the prosecutor's office, or transport to any other procedural acts held in connection to any other cases. The transportation and movement of the inmates outside the prison does not only mean a financial burden to the prisons, but also poses a major security risk. Along this line I would like to present the formation and the development of this priority task, to introduce its outstanding significance and to show the continuing decline in the number of costly and dangerous outside-the-prison transportations.

Keywords: appear from custody, transport, court, cost effectiveness, efficiency

Bevezetés

A telekommunikációs eszközök fejlődésével, és a digitális hálózatok térnyerésével lehetővé vált, hogy egy adott egyén közvetlen kép- és hangkapcsolat útján kommunikálhasson egy másik helyiségben, épületben, városban vagy államban tartózkodó másik személlyel. A zártcélú távközlő hálózat útján történő tárgyalás tartásának lehetőségét hazánkban első ízben a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosítása kapcsán született 2002. évi I. törvény 146. §-a iktatta be a Be. 2003. július 01. napjától hatályba lépett szabályai közé. Ezt követően hazánkban is lehetségessé vált a tárgyalás zártcélú távközlő hálózat útján történő megtartása, mely jogintézmény bevezetését elsődlegesen a tanúvédelem, illetve a tanú kímélete, és az áldozatvédelem előtérbe kerülése indokolta, ugyanakkor jelentős szerepe volt benne a határokon átvélő bűnözés elleni harcnak, és a nemzetközi szabályozás alakulásának, valamint az eljárás lehető leggyorsabb és biztonságosabb lebonyolításához fűződő érdekeknek. A jogintézmény olyan költség- és időkímélő megoldást jelent az eljáró hatóság számára, amelynek „nemcsak perökonómiai és biztonsági, hanem fontos tanúvédelmi jelentősége” is van. Az intézmény alkalmazása sem a szóbeliség, sem a közvetlenség elvét nem sérti, tekintve, hogy a tárgyalás és a kihallgatás helyszíne között egyidejű kép- és hangkapcsolat van.¹

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: új Be.) 120-126. §-ai az eddigi szabályozás kereteit kitágítva újraszabályozták az eljárási cselekmények telekommunikációs eszközök használatával történő lefolytatását, és mintegy alapvető eszközként határozták meg azokat, melyek nem kivételes körülmények között, hanem a bíróságok mindennapi ügymenetében kell, hogy megjeljenek.

Az új szabályozási megközelítésnek és megoldásnak az a célja, hogy különböző helyszínek között ne csak egyes kihallgatások és meghallgatások, hanem az eljárásban részt vevő személyek teljes körű jelenléte is biztosítható legyen.

A törvény által bevezetett intézményrendszer lényege, hogy a technikai eszköz

- az eljárás bármely szakaszában (tehát nem csupán a vádemelés után),
- a büntetőeljárásban részt vevő bármely személy vonatkozásában (nem csupán a terhelt és a tanú tekintetében), és
- bármely eljárási cselekmény egész tartamára nézve (nem csupán a kihallgatás vonatkozásában, illetve a kihallgatás tartamára) alkalmazható.

A technikai eszköz alkalmazása esetén az eljárási cselekmény valójában két helyszínen, az eljárási cselekmény kitűzött vagy hatóság által meghatározott helyszínén, és a távmeghallgatás alkalmazásával közvetlenül érintett személy tartózkodási helyeként szolgáló más helyiségben, illetve helyszínen zajlik. A telekommunikációs eszköz működésének biztosításához szükséges feltételeket, berendezési tárgyakat a polgári eljárásban a tárgyalás, a meghallgatás elektronikus hírközlő hálózat útján történő megtartásáról szóló 19/2017. (XII. 21.) IM rendelet szabályozza.²

1 Szabó K. (2011)

2 Nemzeti Jogszabálytár (2018)

A fenti szabályozás értelmében az új eljárás alkalmazása érdekében a bíróság vagy egyéb szerv, illetve a büntetés-végrehajtási intézet (továbbiakban: bv. intézet) elkülönített helyiséget biztosít az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás lefolytatásához.

Ebben az elkülönített helyiségben a mozgóképet és a hangot egyidejűleg továbbító berendezést (a továbbiakban: kamera) úgy kell elhelyezni, hogy a továbbított felvételen egyszerre látható legyen az elkülönített helyiségben tartózkodó valamennyi személy. A tárgyalás, a személyes meghallgatás vagy a szemle kitűzött helyszínén (a továbbiakban együtt: tárgyalás kitűzött helyszíne) önálló közvetítő készülék biztosítja, hogy a jelen lévő bíró, illetve bírósági titkár, valamint a tárgyalás kitűzött helyszínén tartózkodó eljárásban részt vevők követhessék az elkülönített helyiségben történeteket.

A kamera látószögét úgy kell beállítani, hogy az elkülönített helyiség minden pontja látszson a tárgyalás kitűzött helyszínén jelen lévő, a tárgyalást vezető elnök (bíró), illetve a személyes meghallgatást vagy a szemlét lefolytató elnök (bíró) vagy a bírósági titkár (a továbbiakban együtt: a tárgyalás kitűzött helyszínén jelen lévő bíró, illetve bírósági titkár) számára. A kamerát mozgatni és a látószögét változtatni a meghallgatás során nem lehet. A kép és a hang egyidejű továbbítása során folyamatosan fel kell tüntetni a közvetítés pontos idejét. Ezen feltételeknek kell teljesülnie a tárgyalás kitűzött helyszínén is, ahol a dokumentum képét továbbító önálló kamera is alkalmazható.

Az elkülönített helyiségben további kamera/kamerák helyezhető/helyezhetők el, amelyet a tárgyalás kitűzött helyszínén jelen lévő bíró, illetve bírósági titkár közvetlenül vagy közvetve irányíthat. A további kamera/kamerák biztosítja/biztosítják a meghallgatandó fél és más perbeli személy, a tanú, valamint a szakértő (a továbbiakban együtt: meghallgatásra kerülő személy), továbbá azon személyek közvetlen figyelemmel kísérését, akiknek jelenlétét a meghallgatásra kerülő személyhez kapcsolódóan a tárgyaláson a törvény lehetővé, illetve kötelezővé teszi.

Az elkülönített helyiségben és a tárgyalás kitűzött helyszínén önálló hangfelvevő berendezést (a továbbiakban: mikrofon) kell biztosítani az eljárásban részt vevők számára, valamint további külön mikrofont/mikrofonokat a helyiségben tartózkodó más személyek számára.

Az elkülönített helyiségben önálló közvetítő készülék biztosítja, hogy az elkülönített helyiségben meghallgatásra kerülő személy, valamint az elkülönített helyiségben jelenlévők követhessék a tárgyalás kitűzött helyszínén történeteket.

Az elektronikus hírközlő hálózat útján tartott meghallgatás során készített felvételt – a tárgyaláson kívül – a felek, az ügyész és az eljárásban részt vevő egyéb személyek az erre a célra rendelt helyiségben, ügyfélfogadási időben hallgathatják, illetve tekinthetik meg.

A Be. továbbá meghatározza azon személyek körét, akik egy ilyen tárgyalás során jelen lehetnek. Ennek értelmében telekommunikációs eszköz használata esetén az elkülönített helyszínen kizárólag a következő személyek lehetnek jelen:

- az a személy, akinek a jelenlétét a telekommunikációs eszköz útján biztosítják,
- az előző pontban meghatározott személy védője vagy segítője,
- a nyomozó hatóság tagja, az ügyész, az alügyész, az ügyészségi fogalmazó, a bíró, a bírósági titkár, a bírósági fogalmazó,

- fogva tartott személy esetében a fogva tartást végrehajtó intézetnek a fogva tartott személy személyazonosságának megállapítására feljogosított dolgozója,
- fogva tartott személy esetében az őrzését ellátó személy,
- a szakértő,
- a telekommunikációs eszköz működését biztosító személyzet.³

A telekommunikációs eszköz használatára alapvetően két formában kerülhet sor. A törvény – ahogy az fentebb olvasható – főszabályként határozza meg a kép- és hangfelvételt egyidejűleg biztosító eszköz alkalmazását. Ehhez képest a csupán – folyamatos hangfelvétellel – hangkapcsolatot biztosító eszköz alkalmazására jelenlét biztosítása céljából csak meghatározott személy (tolmács) esetében, vagy csak meghatározott személyek (terhelt, tanú, szakértő) meghatározott eljárási cselekményének (kihallgatás, illetve meghallgatás) biztosítása céljából kerülhet sor.⁴

Egy ilyen, korszakosnak is tekinthető szabályozási változás a büntető igazságszolgáltatási rendszernek és a büntetőeljárások felépülési logikájának átfogó újragondolását követeli meg, így a jogalkotón túl a jogalkalmazókra is jelentős felelősségként hárul, hogy „jól” vezessék be azt a mindennapi ügymenetekbe és gyakorlatokba.

Ennek egyik leginkább célravezető módszere a más országokban már végbement hasonló fejlesztések és üzemeltetett rendszerek megfigyelése, vizsgálata.

Nemzetközi kitekintés

Az Osztrák Köztársaságban egy 2005-ös jogszabály lehetővé tette a videokonferencia használatát a tanúk és a vádlottak előzetes meghallgatására a büntetőeljárás során, illetve a tanúk bíróságon történő kihallgatására, továbbá a tanúk, a felek, és a szakértők meghallgatására polgári eljárásokban.

Tájékoztatásuk értelmében a videokonferencia technológia lehetővé teszi a bíróknak, hogy egy másik bíróságnak való segítségnyújtásként beidézzenek olyan személyeket és direkt meghallgatást nyújtsanak a videó konferencia segítségével, akiket másik bíróságnak kellene meghallgatnia, de ez körülményes lenne a távolság miatt. A videó konferencia ezáltal idő- és költségkímélőbb. Továbbá ennek segítségével az egész eljárás idejét is jelentősen le lehet rövidíteni, ugyanis nincs szükség a bíróság részéről külön ügyintézésre.

A videokonferenciával történő meghallgatás időpont egyeztetéséhez a bíróknak az igazságszolgáltatási rendszer intraneten keresztül egy „szobafoglalási rendszert” működtet. Ez egy felhasználóbarát foglalási rendszert biztosít minden tárgyalóteremnek/bíróságnak, ahol minden érintett személy egy lépésben kap egy visszaigazoló e-mailt, ami minden szükséges információt tartalmaz.

2011 márciusa óta minden bíróság, ügyészség és bv. intézet el lett látva videokonferencia lebonyolítására alkalmas eszközzel. Ezek a rendszerek szükség szerint összeköthetők.

3 Nemzeti Jogszabálytár (2018)

4 2017. évi XC. törvény indokolása a büntetőeljárásról

2017-ben kb. 4000 videokonferencia meghallgatás történt Ausztria-szerte, melyből kb. 12% külföldi bíróságokkal zajlott. Tapasztalataik és a visszajelzések a rendszerrel kapcsolatban nagyok pozitívak.

A videokonferencia-technika alkalmazási területének kiterjesztése bírósági meghallgatásokra (például tanácsadásra) mérlegelés tárgyát képezi, figyelembe véve a jogalkotási és infrastrukturális feltételeket.

A Szlovák Köztársaság büntetés-végrehajtási intézeteiben a videokonferenciát az Operatív Program Integrált Infrastruktúra (a továbbiakban: OPII Projekt) kereteiben vezették be a szlovák Igazságügyi Minisztériumban. Tájékoztatásuk értelmében a videokonferenciára használt eszközök csupán kölcsönöztek, nem képezik a büntetés-végrehajtási rendszer tulajdonát. A bv. intézeteknél a videokonferenciát használják megbeszélésre és konzultációra bv. intézetek között, illetve elítéltek meghallgatására a szlovák vagy nemzetközi bíróságok által.

A rendszer előnyét elsősorban a költség- és időmegtakarításban látják.

A videokonferencia használatát a Büntető Törvénykönyv szabályozza, melynek lényege az alábbiakban foglalható össze:

- Ha a tolmács fizikai jelenléte nem szükséges a tisztességes eljárás biztosításához, és nincs biztosítva tolmács azon a nyelven, amelyen a személy (a vádlott, jogi képviselője, gyanúsítottja, áldozatai, érintettje, tanúja) kellően tud kommunikálni, a tolmácsolás létrejöhet olyan műszaki eszközök segítségével, melyek hang és kép átvitelére képesek.
- Azt a vádlottat, aki a tanúvédelemről szóló külön rendelet alapján védett és támogatott, hang- és képátvitelre szánt műszaki eszközök segítségével is meghallgatható.
- Az a vádlott, akit a különleges szabály szerint védenek és támogatnak és a bíróság előtt tartott eljárásban való jelenlétével veszélyeztetetnek az életét vagy az egészségét, illetve közeli hozzátartozója életét vagy egészségét, technikai eszközök segítségével is meg lehet hallgatni, mely képes hang- és képátvitelre.
- Olyan tanú, akit életkorából, betegségéből, testi vagy szellemi fogyatékoságából vagy más komoly okból nem hallgathat meg a bíróság, meghallgatható olyan technikai eszközökkel, melyek képesek hang- és képátvitelre.
- A tanú meghallgatása (kihallgatása) előtt a bűnüldöző hatóság és a bíróság intézkedéseket hoz a tanúvédelem kapcsán (a megjelenés és a tanúhangváltozás megváltoztatására, vagy lehetőség van hang- és képátvitel technikai eszközökkel történő meghallgatásra is).

A bv. intézeteknek nem áll rendelkezésére adat arról, hogy ez idáig hány alkalommal vették igénybe ezt a rendszert.

Csehországban 2013 óta az Európai Gazdasági Térség Norvég Alapja finanszíroz egy projektet, mely számos bv. intézet újjászervezésére és a büntetés-végrehajtás területein dolgozó személyek képzésére irányul. Továbbá folyamatos törekvéseket tesznek arra, hogy növeljék az igazságszolgáltatás hatékonyságát. Mindezt annak a segítségével, hogy nem csupán bevezetik, de ki is terjesztik a zártcélú távközlő hálózatok használa-

tát az egyes bíróságokon és büntetés-végrehajtási szerveknél.⁵ Csehországban a videokonferencia, mint telekommunikációs eszköz már megjelent a büntető tárgyalásokon is, ahol a sértett tanúvallomást tehet videokonferencia segítségével.⁶

A zártcélú távközlő hálózatok nemzetközi viszonylatban is széles körben elterjedtek, a bennük rejlő lehetőségek pedig nagy népszerűségnek örvendenek. Angliában és Walesben két évtizeddel ezelőtt, a *Crime and Disorder Act* nevezetű 1998-as törvény hatására megjelentek a videokonferenciák a tárgyalóterekben.⁷ A 2016-2017 közötti időszakban az Egyesült Királyságban összesen 137 000 esetben éltek a távtárgyalás lehetőségével, és 500 olyan bíróság van, amely rendelkezik megfelelő technikai felszereléssel.⁸ A bv. intézeteken kívül a távtárgyalás rendszerét kiterjesztették néhány „civil-tárgyalásra” is, pl. adóügyekkel kapcsolatos bírósági ügyek tárgyalására.⁹ A távtárgyalások ilyen módszerrel történő végrehajtásának előnyeit szemléltetve, különböző logikai szempontokat vonultattak fel. Legfőbb motívumként említik, hogy ezzel a módszerrel a tárgyalások kevesebb idővesztéssel járnak, ami az igazságszolgáltatás eredményességét javítja. A bíróság a videokonferencia rendszer használatával ki tudja iktatni azt a várakozási időt, amit egy fogvatartott szállítása során nem tudna elkerülni a különböző biztonsági procedúrák betartása miatt.¹⁰ Továbbá, ha egy elítéltet egy másik városból szállítanak tárgyalásra, az szintén csak időt vesz el a bíróságtól. Ha a vádlottakra és a tanúkra nem kell hosszasan várni, hogy megérkezzenek a tárgyalásra, illetve nem kell őket akár több napig elhúzódó procedúráknak kitenni, vagy várakoztatni őket a tárgyalás során, akkor az a bíróság hatékonyságát növeli. A rendszer jól kidolgozott működési rendben dolgozik, ha több vádlott kerül kihallgatásra, két különböző intézményből, akkor egy megosztott képernyőn lehet látni mindkét felet.¹¹

Egy újabb pontként kiemelték, hogy távmeghallgatással szeretnék a közmegelegedést növelni az Igazságszolgáltatási rendszer felé, anélkül, hogy ez sértse a vádlottak vagy az elítéltek jogait.¹² Ugyanis a zártcélú távközlő hálózatok használatával megszűnnek a vádlott vagy az elítélt szállításával kapcsolatos biztonsági kockázatok, illetve az egész rendszer költségkímélőbbé válik. Ez nem csupán a rendvédelmi szervek munkáját könnyíti meg nagymértékben, hanem az elítéltet is megkíméli azoktól a biztonsági procedúráktól és utazástól, amin át kellene esnie, ha személyesen jelenne meg a bíróságon.¹³ Továbbá, a kutatások szerint az elítéltek nagy százaléka preferálja ezt a módszert, ugyanis kevesebb stresszel jár számukra, nem veszi el az egész napjukat, így részt tudnak venni a rehabilitációs és reintegrációs foglalkozásaikban.¹⁴ Mindemellett nem kell attól tartaniuk, hogy másik bv. intézetbe szállítják őket a meghallgatás után, vagy, hogy valaki elfoglalja a zárkájukat, amíg a meghallgatáson vannak. Az Egyesült

5 Council of Europe (2014)

6 ČTK (2018)

7 Schäffner, C., Kredens, K., Fowler, Y. (2013)

8 Bowcott, O. (2017)

9 HM Courts & Tribunals Service, Ministry of Justice (2018)

10 Fowler, Y. (2007)

11 Fowler, Y. (2007)

12 Fowler, Y. (2007)

13 Fowler, Y. (2007)

14 Gibbs, P. (2017)

Királyság bv. intézeteiben ugyanis túlsúlyos van, így gyakran megeshet, hogy egy elítélt helyét egy másik kapja meg, amíg az érintett megőrzés céljából távol tartózkodik az intézménytől.¹⁵

Az Egyesült Királyságban ezen felül lépéseket tettek, hogy azoknak a 14 éven aluli gyerekeknek, akik valamilyen bántalmazásnak áldozatai lettek – legyen ez szexuális vagy más eredetű – lehetőségük nyíljon arra, hogy egy ilyen videokonferencia keretei között tegyenek tanúvallomást a vádlottal szemben, ezzel is megkímélve őket az esetleges további traumáktól.¹⁶

Az Egyesült Királyság kapcsán a fenti, tíz évvel ezelőtt vagy akár még régebben öszszefoglalt előnyöket tekinthetjük kortalannak, hiszen ugyanezeket az eredményeket igyekszünk elérni a távmeghallgatás rendszerének széleskörű, Magyarországon történő alkalmazásával is. A fentiek egy ponton talán mégis kiegészítést kívánnak, amennyiben a „közmegelégedés” növelése csak abban az esetben elérhető célkitűzés, ha az eljárás jogszerűségéhez és eredményességéhez fűződő társadalmi érdek folyamatos biztosítása mellett, annak résztvevői is előnyös változásként tekintenek a technikai eszközökre. Ez nem csak jogszabályi, de eljárási és technikai követelményeket is támaszt.

Elég a 2018 őszén, távmeghallgatással megtartott szabálysértési ügyek egy részére gondolni, ahol az alacsony hangerő miatt egyes szereplők a védelem jogának sérülését és a rendszer alkalmatlanságát vetették fel.

Az Egyesült Államokban is használnak zártcélú távközlő hálózati rendszert azzal a hangsúlyozott feltétellel, hogy a résztvevő feleknek szükséges biztosítani minden alkotmányos jogot. A cél elsősorban itt is az, hogy a szállítással együtt járó költségeket csökkentsék, így a bíróságoktól távol eső, vidéki, esetleg szándékosan elszigetelt, a sűrűn lakott vagy infrastruktúrával jobban ellátott területektől stratégiai megfontolások miatt távolabb eső földrajzi körülmények között lévő bv. intézetekben alkalmaznak leginkább távtárgyalást. Kiváltképp hasznos ez azokban az esetekben, amikor esetleg tolmácsra vagy olyan szakértőre van szükség, aki nem érhető el közvetlenül az adott helyszínen. Különösen gyakori a távtárgyalás azokban az esetekben, amikor a sértett vagy a tanú kiskorú.¹⁷ Ilyenkor a személyes jelenlét keltette stressz csökkenthető a technikai eszköz használatával. Olyan esetekben is alkalmaznak távtárgyalást, amikor a fogvatartottak tanúként hallgatják meg, vagy a saját ítéletét követően szükséges ismét megjelennie a bíróság előtt.

A zártcélú távközlő hálózatok Ausztráliában is működnek, ahol a költséghatékonyság az egyik fő szempont, ugyanis a kontinensnyi nagyságú országot jellemző, Európai szemmel szinte elképzelhetetlen távolságok miatt a fogvatartottak szállítása különösen időigényes, illetve költséges a szükséges biztonsági eljárások miatt.¹⁸ Az ausztrál bv. intézetekben kiemelt figyelmet fordítanak a fogvatartottak megfelelő felkészítésére (technikai és kommunikációs szempontok mentén), a megfelelő technikai felszerelések beszerzésére (az esetleges hang- és képhibák elkerülése érdekében), a megfelelően hangszigetelt távtárgyalási helyiségek kialakítására, valamint arra, hogy a fogvatartottak hozzáférjenek a távtárgyaláshoz megfelelő ruházathoz.¹⁹

15 Fowler, Y. (2007)

16 Williams, D.R. (1987)

17 Faller, K. C., Vandervort F. (2012)

18 Brett, A., Blumberg, L. (2006)

19 Ryan, P., Evers, M. (2016)

A távtárgyalások előnyt jelentenek azoknak az elítélteknek is, akik valamilyen mentális betegséggel küzdenek. Egy bírósági tárgyalás ugyanis fokozott stresszel jár, ami az amúgy is sebezhető személyeket még inkább kiszolgáltatottá teszi.

Ausztráliában²⁰ és az Egyesült Királyságban²¹ is használják a távtárgyalást a mentális betegséggel küzdő fogvatartottak meghallgatásánál.

Látható, hogy a költséghatékonyság és az idővel való takarékos gazdálkodás valamennyi példaként felhozott ország esetében jelentős súllyal szerepelt a kialakítás szükségességét erősítő érvek között.

Közvetlenül ez után azonban egy megkötés következik, amely szerint a távmeghallgatás nem jelenthet semmiféle hátrányt a személyes jelenléttel szemben. Ez a hátrány jogi, hozzáférési és érzékelési tekintetben külön-külön is értelmezhető, ezért a technikai rendszerektől nem kevesebbet, mint folyamatosan magas minőséget kell elvárni, kompromisszumok nélkül. Ahol viszont ez adott, ott a rendszerek iránt kiépült bizalmon alapulva megfordult a tendencia, és nem azt keresték, miképpen nem éri hátrány az eljárás alanyát a távmeghallgatással, hanem azt kezdték el vizsgálni, hogy kinek jelenthet ez a módszer előnyt a személyes megjelenéshez képest. Akik számára az eljárási cselekmény helyszíne, légköre, résztvevői köre, avagy hossza aránytalanul magas stresszfaktort jelentene, azoknál a technikai eszköz közbeiktatásával történő részvétel eredményesen képes ezt a sérelmet negálni. Ilyenek különösen a kisgyermek, és a mentális betegséggel küzdők.

Az eszköz alkalmazása, működésének tapasztalatai

A távtárgyalás lebonyolítására alkalmas videokonferencia végponti eszközök bv. intézetekbe történő telepítése által lehetőség nyílt a bv. intézetekben elhelyezett fogvatartottak távmeghallgatására is, ugyanis az Országos Bírósági Hivatal stratégiai célkitűzésének egyike a bíróságokhoz való hozzáférés egyszerűsítése. A modern videokommunikációs technológiát az országban először az Egri Törvényszék épületében építették ki, majd 2018. május 24-én szimulált tárgyaláson mutatták be. A következő napon megtörtént a távmeghallgatási rendszer első éles használata, melyet egy feltételes szabadságra bocsátás tárgyában indult büntetés-végrehajtási ügyben alkalmaztak. A büntetés-végrehajtási bíró (a továbbiakban: bv. bíró) a Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézettel kialakított kép- és hangkapcsolat létesítését követően hallgatta meg a bv. intézetben tartózkodó elítéltet. A meghallgatás tökéletes kép- és hangminőségben zajlott le.²²

Az első éles tárgyalásokat követően a bevont fogvatartottak nyilatkozata alapján elmondható, hogy a távtárgyalással, távmeghallgatással összefüggésben pszichés szempontból negatív tapasztalataik nem voltak, a kamera jelenléte szorongást, frusztrációt nem okozott.

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben teszt került lebonyolításra a kialakított távmeghallgató rendszeren.

20 Brett, A., Blumberg, L. (2006)

21 Mental Health Tribunal (2017)

22 OBH-Sajto9 (2018)

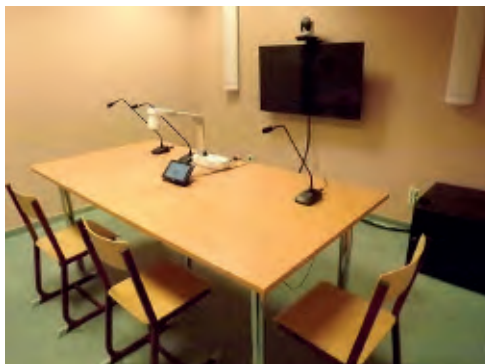
A teszt során végrehajtott konferencia beszélgetés keretében az Egri Törvényszék két tárgyalóterme és a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet III. objektumában (Budapest X. kerületében) berendezett távmeghallgató helyiség között került kialakításra a kapcsolat. A jelenlévők a tesztet sikeresnek nyilvánították.

A megvalósult fejlesztés egyrészt a távmeghallgatási rendszer jó minőségű működését, másrészt az eszközzám későbbi bővítésének lehetőségét, és nem utolsósorban az informatikai rendszerhez kapcsolódó tevékenységek alap infrastruktúráját biztosítja.

A megvalósítást követően több alkalommal hajtottak végre szoftverfrissítést, valamint ún. terheléses tesztet is tartottak, amelynek folyamán valamennyi bv. intézet egy-szerre jelentkezett be a rendszerbe. A tesztelés teljes körűen sikeres volt.

Jelentős eredményként értékelhető, hogy a projektben részes szervezetek közül elsőként a Bv. Szervezet készült el a teljes szervezetrendszer lefedő végponti eszköz hálózat kiépítésével. Az eszközök valamennyi helyszínen egységesek, a telepítés módját legfeljebb a távmeghallgatásra kijelölt helyiség nagysága és alapterülete befolyásolta. Valamennyi végpont tesztelése és finomhangolása már a telepítés során megtörtént, így megállapítható, hogy a távmeghallgatás technikai háttere minden bv. intézetben egységesen magas szolgáltatási minőségben áll rendelkezésre.

A rendszer kiemelt fontosságú eleme a központi foglalási modul, amely a videokonferencia (távtárgyalás, távmeghallgatás) szervezésének koordinációját végzi. Az országban telepített végponti eszközök közül bármelyik kettő (vagy több) képes kapcsolatot kiépíteni egymással, ugyanakkor épp ez

a szabadság jelenthet problémát, amennyiben egy adott időpontban egynél több bírósági helyszín kívánna kapcsolatot létesíteni egy bv. intézetben lévő végponttal. Garanciális alapszabály ennek elkerülésére, hogy távmeghallgatás csak a központi foglalási modulban előzetesen rögzített időszámban, és az ott megjelölt végpontok között létesíthető.

2018 augusztusában a bv. intézetek megkezdték az egyeztetéseket az illetékes törvényszékek, bíróságok elnökeivel annak érdekében, hogy a bírósági végpontok kiépítését követően megkezdődhessenek a távmeghallgatások.

A Bv. Szervezet az alapfeladatainak ellátása során folyamatosan képes és kész a fogvatartott személyek akár személyes, akár távmeghallgatási rendszeren keresztüli jelenlétét biztosítani az egyes eljárási cselekményeken. Ugyanakkor hosszabb távon a távmeghallgatás fokozatos felfutását és térnyerését prognosztizáljuk, amely a nemzetközi kitekintési részben már említett költségmegtakarítás mellett a személyi állomány szolgálatszervezése, a biztonsági szint növelése, valamint a reintegrációs és a foglalkoztatási szempontok tekintetében egyaránt előnyös.

Az eszközökben rejlő addicionális lehetőségek kiaknázása szempontjából fontos megemlíteni egy szegedi példát.

Egy megkeresés eredményeképp a Szegedi Fegyház és Börtönben elhelyezett elítélt esetében videokonferencia keretében, egy Romániában elkövetett bűncselekmény vonatkozásában meghallgatásra került sor. A sikeres tesztelést követően 2018. szeptember

28-án, a Szegedi Járásbíróság közvetítésével és felügyeletével, külső kamerával történő rögzítés mellett zajlott le a tárgyalás. Az eset különlegességét nem csupán az első sikeres nemzetközi alkalmazás jelenti, hanem az is, hogy az érintett fogvatartott a magyar jogrendszerben létező legsúlyosabb büntetést, tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést tölt. Ilyen módon aligha kell indokolni, hogy a bv. intézetből való kiszállítása, átadás-átvétele és külföldi elhelyezése, előállítás helyett végrehajtott távmeghallgatása milyen biztonsági előnyt jelentett mindkét részes állam számára.

A technikának több előnye is van. Egyrészt költséghatékony, ugyanis az így meghallgatott tanúk útiköltséget takaríthatnak meg azzal, hogy a tartózkodási helyükhöz közeli bíróságon tesznek vallomást. Másrészt a rendszer kiválóan alkalmas fogvatartott más bv. intézetben elhelyezett kapcsolattartójával engedélyezett beszélő lebonyolítására is, melynek alkalmazása már bevezetésre került.

A módszer Bv. Szervezeten belül történő alkalmazása kapcsán ki kell emelni, hogy hozzájárul a fogvatartás biztonságának és rendjének fenntartásához, tekintettel arra, hogy a tárgyalásra történő előállítások száma hosszú távon jelentősen csökkenni fog. Mindemellett költséghatékony megoldást is jelent, mert a kör- és célszállításban érintett fogvatartotti létszám redukálását eredményezi. Továbbá fontos kiemelni, hogy így a bv. intézetekből a vádlottakat nem kell előállító felügyelők kíséretében a tárgyalás helyszínére szállítani. A bv. intézetek közötti mozgás elkerülése – figyelembe véve az országos szállítások heti rendszerességét – az alapfeladatként jelentkező foglalkoztatásra is pozitív hatást gyakorolhat, amennyiben csak az eljárási cselekmény napjára kellene távol maradnia a fogvatartottnak a munkahelyétől, vagy oktatásba/szakképzésbe bevont személyek esetében a tanóráról. A biztonsági kockázat és a költségek csökkentésére jó példa, hogy büntetőügy kapcsán és polgári peres eljárásban is sor került egy kiemelt, tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt fogvatartott távtárgyalás keretében történő meghallgatására. A fogvatartott kiemelt jellegre tekintettel mozgására csak speciális szállítójárművel és rendőri kísérettel van lehetőség.

Mindemellett nem elhanyagolható tény, hogy ezen fogvatartottak nem csak az elkövetett bűncselekmények jellege és súlya, hanem magatartásuk miatt is veszélyesek, így intézetek kívüli mozgásuk nem csak a társadalomra, de az őket mozgató személyi állományra is kiemelt kockázati tényezőt jelent. Így, hogy csupán a bv. intézeten belül mozognak, egy újabb veszélyforrás küszöbölhető ki.

Összegzés

A jogalkotó a büntetőeljárások gyorsításának elősegítése érdekében, valamint a résztvevő személyek és szervezetek költség- és időráfordítását is szem előtt tartva, továbbá kihasználva a mára kiterjedt körben rendelkezésre álló technikai, informatikai fejlettség által biztosított eszközöket, széles körben kiterjesztette a hatályos törvény zártcélú távközlő hálózat alkalmazásának jelenleg szűkebb körben alkalmazható szabályait. A Bv. Szervezet még 2017-ben megkezdte a jogszabályban foglalt feladat végrehajtását, 2018-ban pedig megtörténtek az érdemi előrelépések a telekommunikációs eszköz alkalmazásának országos szintű bevezetésére. A távmeghallgatás lebonyolítására alkalmas videokonferencia végponti eszközök bv. intézetekbe történő telepítését követően, a törvényszéki oldalon a munkálatok október hónapban fejeződtek be. Az elmúlt idő-

szakban számos meghallgatás lebonyolítására került sor. A telekommunikációs eszköz gyakoribb, szélesebb körben történő alkalmazásával a jövőben a költséghatékonyság tovább növelhető, illetve a Bv. Szervezet biztonsága az előállítások megszűnésével tovább fokozható, nem beszélve a személyi állományi tagok ilyen jellegű feladatellátásból adódó terheinek csökkenéséről.

A Bv. Szervezet nem titkolt célja, hogy a jövőben még hangsúlyosabban jelenjen meg a társadalom előtt, jobban, hatékonyabban ismertesse meg azt a tevékenységet, amellyel hozzájárul az állampolgárok és az ország biztonságához. A távmeghallgatási rendszer telepítése, üzemeltetése ezen célkitűzés irányába hat, a Bv. Szervezet az évszázados hagyomány ápolása mellett a legmodernebb technológiát is sikerrel integrálja és alkalmazza az igazság védelmében.

Felhasznált irodalom

2017. évi XC. törvény indokolása a büntetőeljárásról. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1700090.TV×hift=fffff4&xtreferer=0000001.TXT>
- Bowcott, O. (2017): Videolinks in court trials undermine justice system, says report. Online: <https://www.theguardian.com/law/2017/oct/23/videolinks-in-court-trials-undermine-justice-system-says-report>
- Brett, A., & Blumberg, L. (2006). Video-linked court liaison services: forging new frontiers in psychiatry in Western Australia. *Australasian Psychiatry*, 14(1), 53-56.
- Faller, K. C. & Vandervort, F. (2012). What works in child welfare. Online: <https://cacnc.org/wp-content/uploads/2016/06/Powerpoint-on-protecting-child-witnesses-in-court-mental-health-issues-and-legal-provisions.pdf>
- Fowler, Y. (2007). Interpreting into the ether: interpreting for prison/court video link hearings. In *Proceedings of the Critical Link 5 conference*, Sydney, 11-15/04/2007.
- Gibbs, P. (2017). Defendants on video- conveyor belt justice or a revolution in access? Online: https://www.barrowcadbury.org.uk/wp-content/uploads/2017/10/TJ_Disconnected.pdf
- HM Courts & Tribunals Service, Ministry of Justice. (2018). Video hearing pilot launched. Online: <https://www.gov.uk/government/news/video-hearing-pilot-launched>
- Mental Health Tribunal. (2017) Orders, hearings and reviews: Information for patients, their carers and support people. Online: https://www.mentalhealthtribunal.tas.gov.au/__data/assets/pdf_file/0007/388618/The_Mental_Health_Tribunal_Guide_July_2017.pdf
- OBH-Sajto9. (2018). Távmeghallgatás: bírósági tárgyalások határok nélkül. Online: <https://birosag.hu/media/aktualis/tavmeghallgatas-birosagi-targyalasok-hatarok-nelkul>
- Nemzeti Jogszabálytár. (2018). 19/2017. (XII. 21.) IM rendelet. Online: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=206072.348612
- Schäffner, C., Kredens, K., & Fowler, Y. (Eds.). (2013). *Interpreting in a Changing Landscape: Selected Papers from Critical Link 6* (Vol. 109). John Benjamins Publishing.
- Szabó, Krisztián (2011): A tanú zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatása, mint a tanúvédelem külön nem nevesített eszköze. Online: http://www.debreceinjogimuhely.hu/archivum/4_2009/a_tanu_zartcelu_tavkozlo_halozat_utjan_torteno_kihallgatasa_mint_a_tanuvedelem_kulon_nem_nevesített_eszkoze/
- Ryan, P., Evers, M., (2016): Exploring eCourt innovations in New South Wales civil courts. Online: <https://kanizsaujsag.hu/hir/201811/szazezreket-millioikat-sporolhat-a-birosag-az-allamnak-a-tavmeghallgatassal>
- Williams, D. R. (1987). Use of video recordings and video links by courts and tribunals. *UW Austl. L. Rev.*, 17, 257.
- Kanizsaujsag.hu 2018. november 23-i bejegyzése. Online: <https://kanizsaujsag.hu/hir/201811/szazezreket-millioikat-sporolhat-a-birosag-az-allamnak-a-tavmeghallgatassal>

